

В. Б. Череватюк,

кандидат історичних наук, доцент

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4077-206X>

Д. В. Сорока,

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Державне некомерційне підприємство
«Державний університет «Київський авіаційний інститут»
проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна
E-mails: vitacherev@ukr.net, 7367495@stud.nau.edu.ua

***Метою** дослідження є порівняльний аналіз організаційно-правових засад функціонування адвокатури в провідних країнах Європи та в Україні задля з'ясування можливостей впровадження позитивного досвіду під час реформування інституту національної адвокатури. **Методи дослідження:** для досягнення визначеної мети були використані загальні та спеціальні наукові (спеціальні) методи. У дослідженні використовується порівняльно-правовий метод, який справедливо зараховують до одного з найбільш важливих наукових засобів вивчення адвокатської діяльності, особливо в контексті вивчення та використання європейського правового досвіду на сучасному етапі проведення реформи адвокатури. **Результати:** дослідження особливостей адвокатської діяльності окремих європейських країн дозволило виявити подібності та відмінності в організації та функціонуванні інституту адвокатури, а також вплив історичних, соціальних і правових факторів на формування сучасних адвокатських систем. У цьому контексті особливу увагу заслуговує аналіз таких аспектів, як структура адвокатури, вимоги до професії адвоката, принципи незалежності адвокатури, а також її роль у захисті прав громадян. **Обговорення:** адвокатура є однією з ключових інституцій правової системи, яка забезпечує захист прав і свобод громадян, сприяє реалізації справедливості та верховенства права. В Україні інститут адвокатури пройшов значну трансформацію, що є частиною загального процесу реформування правової системи. Однак для повноцінного розуміння перспектив його розвитку та підвищення ефективності необхідно звернутися до порівняльно-правового аналізу адвокатури у країнах з розвиненими правовими системами, зокрема в Англії, Німеччині, Франції та Польщі. Для України, яка перебуває в процесі євроінтеграційних реформ, важливим є врахування досвіду роботи адвокатів у європейських країнах та його можливе впровадження в адвокатську діяльність. Україна, як і інші держави, має свої особливості в адвокатській діяльності, обумовлені національним законодавством, рівнем розвитку демократії, особливостями судової системи та органів державної влади. Для покращення перспектив розвитку інституту адвокатури в Україні важливо вивчати міжнародні документи та досвід інших країн.*

***Ключові слова:** адвокатська діяльність; адвокатура; адвокат; правовий статус адвоката; європейські країни; захист прав і свобод людини; правова допомога.*

Постановка проблеми та її актуальність.
Захист прав і свобод людини є ключовим еле-

ментом у формуванні правової держави, особливо в умовах воєнного стану, оголошеного в

Україні через російську агресію. Війна спричиняє масові порушення прав громадян на життя, здоров'я, особисту недоторканність, житло, власність та працю. Незважаючи на те, що правовий режим воєнного стану передбачає обмеження окремих прав людини, право на правову допомогу та захист залишається непорушним.

У цьому контексті величезна відповідальність лягає на інститут адвокатури, який не тільки розширив напрями своєї діяльності в умовах воєнного стану, а й отримав вагомі аргументи для запровадження змін та підґрунтя для подальшого розвитку. Про те, що реформа адвокатури є потрібною, продемонструвало опитування Коаліції Реанімаційний Пакет Реформ (РПР) (близько 94% опитаних переконані, що реформа адвокатури є необхідною і нагальною). Першочерговими проблемами, які потрібно вирішити, є: монополізація системи професійного розвитку адвокатів, більш прозорі та ефективні дисциплінарні провадження, вирішення проблем та подолання існуючих загроз у сфері адвокатського самоврядування через перезавантаження Національної асоціації адвокатів України (НААУ) та удосконалення механізму допуску до професії адвоката через запровадження уніфікованого адвокатського іспиту. Загалом це опитування підтвердило позицію Європейської Комісії та послів G7 про необхідність реформи адвокатури. Вирішення проблем адвокатури можливе лише при комплексному підході, як на законодавчому рівні, так і через удосконалення системи органів адвокатського самоврядування, їхньої підзвітності (зокрема фінансової), кваліфікаційних та дисциплінарних процедур [1].

Крім того, Україна як країна-кандидат на вступ до Європейського Союзу активно розширює співпрацю з державами-членами ЄС у багатьох сферах, переймаючи їхній досвід та впроваджуючи європейські стандарти захисту прав і свобод людини. Це стосується також удосконалення інституту адвокатури.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Значимість адвокатури України та її місце в національній правовій системі досліджували такі автори як Н. Бакаянова, Т. Вільчик, М. Завальний, Ю. Загуменна, Е. Наджафлі,

В. Нікітенко, О. Коваль, А. Олійник, Д. Сакун, Л. Ткачук, Є. Шкребець та ін. Дослідження адвокатської практики в країнах ЄС знайшло своє відображення у наукових працях таких дослідників, як С. Бандурка, Т. Вільчик, В. Святоцька, Л. Остапенко, М. Басараб, А. Шевців, О. Щербанюк та К. Вольк. Проблеми організації адвокатури в державах Європейського Союзу аналізували також Н. Бакаянова, А. Бун, С. Кучеров, О. Козлов, І. Личенко та О. Святоцький.

Метою дослідження є порівняльний аналіз організаційно-правових засад функціонування адвокатури в провідних країнах Європи та в Україні задля з'ясування можливостей впровадження позитивного досвіду під час реформування інституту національної адвокатури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організаційно-правові засади функціонування адвокатури в кожній країні обумовлені, в першу чергу, особливостями їх правових систем. Щодо англо-американської правової сім'ї, то тут діяльність адвокатури обумовлена специфікою судової системи. Не дивлячись на те, що формально в Англії відсутня вимога необхідності обов'язкової юридичної освіти для того, щоб практикувати у якості адвоката, професійній відповідальності юристів в Англії приділяють увагу як професійні організації, так і державні органи країни, оскільки вони зацікавлені в підтриманні авторитету, законності в діяльності та належного рівня виконання своїх обов'язків, а також в наданні правових послуг населенню країни юристами – професіоналами [2, с. 74].

Якщо ж говорити про історичні витоки, то поява адвокатури в Англії пов'язана із законодавчим актом короля Едуарда I в 1285 році. В адвокатській системі Англії функції адвокатури розмежовуються між двома напрямками: діяльністю соліситорів, які займаються підготовкою справ до суду, збирають докази, працюють зі свідками, готують процесуальні документи, виконують нотаріальні дії та надають правові консультації, та роботою баристерів, які представляють справи безпосередньо в суді, використовуючи матеріали, підготовлені соліситорами [3]. Організаційне керівництво баристерами здійснюють судові іні, тоді як за соліситорами наглядає юридичне товариство Англії та

Уельсу, засноване на підставі Королівської хартії 1845 року. Їхня діяльність регулюється «Інструкцією щодо професійної поведінки соліситорів» від 1974 року. Підготовка адвокатів в Англії відбувається на основі Закону про соліситорів 1974 року, Закону про суди і юридичні послуги 1990 року, інших нормативних документів. Єдиний документ, який би визначав правовий статус адвокатури, в Англії відсутній. Діяльність цього інституту врегульовано великою кількістю різних хартій, парламентських актів, урядових постанов тощо. Особливості адвокатської діяльності в Англії зумовлені, в першу чергу, особливостями правової системи. З цим пов'язані значно ширші функції адвокатури в Англії в порівнянні з адвокатурами країн континентальної Європи. В Англії спостерігаємо дуже ретельний підхід до підготовки соліситорів. Для того, щоб отримати сертифікат від юридичного товариства, потрібно довести, що кандидат відповідає всім вимогам професійної підготовки, який потребує щорічного підтвердження. Щодо взаємини між соліситором і клієнтом, то крім норм права, вони регулюються кодексом професійної етики [4].

Адвокатська діяльність в країнах континентальної Європи має свою специфіку. До прикладу, кожна держава-член Європейського Союзу має власну систему адвокатури, яка діє відповідно до національного законодавства та правових актів ЄС, зокрема Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства. Національні правові норми забезпечують гарантії надання правової допомоги адвокатами, тобто особами, які мають юридичну освіту, пройшли відповідний іспит та здобули право на здійснення адвокатської діяльності.

Вимоги до адвокатів визначаються внутрішнім законодавством окремих країн-членів ЄС і можуть суттєво відрізнитися між собою. На сьогодні одними з найрозвиненіших моделей адвокатури вважаються моделі Великої Британії, Німеччини та Франції, які характеризуються чіткою організаційною структурою, єдиними органами самоврядування, потужним правовим регулюванням та гарантіями державної підтримки адвокатської діяльності.

Так, адвокатура Німеччини пройшла особливий шлях розвитку, оскільки ще в середньовіччі законодавства німецьких князівств і графств містили норми, що регулювали діяльність адвокатів. Основу сучасного правового регулювання адвокатської діяльності в Німеччині становить Федеральне положення про адвокатуру 1959 року, яке забезпечує всебічне регулювання адвокатської діяльності. Щодо фінансових аспектів, взаємодія адвокатів з клієнтами врегульована Федеральним положенням про оплату послуг адвокатів від 1957 року.

Система адвокатури в Німеччині поєднує державний контроль з боку Земельного міністерства юстиції та вищих земельних судів із самоврядними функціями адвокатських об'єднань, таких як палати, правління, президія та загальні збори [5, с. 172]. Управління адвокатами на національному рівні здійснюється через Федеральну палату адвокатів. Вищий орган колегії адвокатів представлений загальними зборами, які скликаються за ініціативою голови колегії або за вимогою не менше десяти відсотків адвокатів-членів.

Варто зазначити, що в Німеччині професія адвоката є частиною єдиної системи правосуддя і не відокремлюється від професій суддів, прокурорів і нотаріусів [6].

Адвокатура в Німеччині має кілька відмінних рис, на які впливають правові традиції країни, її федеральний устрій і система цивільного права. Особливостями адвокатської діяльності в Німеччині є так звана система подвійної юридичної професії. На відміну від країн загального права, Німеччина не робить різниці між соліситорами та баристерами. Натомість юристи можуть виконувати як консультативні, так і представницькі функції в судах. Проте в Федеральному конституційному суді можуть виступати лише спеціально акредитовані юристи. Ще однією особливістю адвокатури в Німеччині є обов'язкове членство в асоціаціях адвокатів. Адвокати мають бути членами регіональної асоціації адвокатів у межах юрисдикції, де вони мають дозвіл на практику. Асоціація адвокатів здійснює нагляд за поведінкою адвокатів і забезпечує дотримання професійної етики. На діяльність адвокатури

впливає федеральна організація правової системи. Так, судова система Німеччини структурована на федеральному та регіональному рівнях. Адвокати повинні адаптуватися до різних процесуальних вимог на кожному рівні судів (місцеві та регіональні суди, вищі регіональні суди, федеральні суди, наприклад, Федеральний конституційний суд, про який уже йшлося вище). На особливість німецької адвокатури впливає і німецька ретельність, так до судового засідання адвокати повинні письмово ґрунтовно викласти свої аргументи, усні доведення не такі поширені і важливі у порівнянні із системою загального права, а судові процеси, як правило, стислі.

Багато юристів у Німеччині є спеціалізованими юристами, які мають сертифікати в таких сферах, як сімейне право, трудове право або інтелектуальна власність. Спеціалізація часто позначається в їхніх назвах. Це забезпечує високі стандарти експертизи в конкретних сферах. Гонорари адвокатів у Німеччині регулюються Законом про винагороду юристів (*Rechtsanwaltvergütungs gesetz, RVG*), який передбачає стандартизовані структури гонорарів на основі вартості спору. Комісії на випадок непередбачених обставин зазвичай заборонені, хоча за певних обставин існують винятки.

Німеччина має надійну систему правової допомоги, щоб гарантувати, що особи з низьким доходом можуть отримати юридичне представництво та консультації. Юристи часто залучаються до медіації та арбітражу як альтернативних методів вирішення спорів. Суди іноді захоплюють АВС, щоб зменшити кількість справ.

Німецькі юристи повинні дотримуватися суворих етичних правил, таких як збереження конфіденційності, уникнення конфлікту інтересів і забезпечення незалежності від впливу третіх сторін. Порушення професійної етики може призвести до значних покарань, у тому числі до позбавлення права.

Адвокатура у Франції також відіграє важливу роль у системі правосуддя, її діяльність регламентується Основним законом про статус адвокатів. На думку О.Д. Святоцького, професія адвоката у Франції має особливості свого формування, пов'язані із лібералізмом та незалеж-

ністю. Самоврядування, незалежність і захищеність адвокатів забезпечується в цій країні можливістю адвокатів діяти в спеціальних організаційних формах, захищених законом та відокремлених від державних структур [7, с. 8].

Для отримання права на адвокатську діяльність у Франції необхідно мати громадянство цієї країни або будь-якої держави-члена Європейського Союзу за умови взаємного визнання дипломів про вищу юридичну освіту. Іноземці повинні пройти спеціальну перевірку та відповідати певним критеріям.

Одним із ключових напрямків роботи адвокатів у Франції є надання безоплатної правової допомоги. Щороку в Парижі понад 27 тисяч осіб отримують юридичні консультації безкоштовно.

Адвокатура у Франції має унікальні риси, сформовані в першу чергу під впливом її цивільно-правової традиції, централізованою державною структурою та довгою правовою історією. Ось деякі з найбільш помітних особливостей: французькі юристи, відомі як *avocats*, виконують функції, які в інших юрисдикціях можуть бути поділені між соліситорами та баристерами. Вони надають як юридичні консультації, так і забезпечують представництво в суді. Проте є певна спеціалізація, наприклад, це спеціалізовані юристи, які представляють клієнтів виключно перед Державною радою (адміністративне право) і Касаційним судом (вища інстанція). Як і в Німеччині, обов'язковим є членство в асоціаціях адвокатів. Адвокати мають бути членами регіональної Асоціації адвокатів, яка контролює професійну поведінку, безперервну освіту та етику. *Barreau de Paris* є найбільшим і найвпливовішим адвокатським об'єднанням у Франції. Подібно до Німеччини, французька юридична практика наголошує на важливості письмових подань. І в цивільних, і в кримінальних справах висновки (письмові заяви) відіграють центральну роль у представленні аргументів. Усним аргументам приділяється менше уваги, ніж у системах загального права, хоча вони залишаються важливими в певних типах слухань, особливо в кримінальних процесах.

Так як судова система Франції є вузькоспеціалізованою, то і юристи повинні адаптуватися до процедур різних судів: Цивільні суди для більшості цивільних справ. Адміністративні суди для спорів, що стосуються публічного права. Кримінальні суди для проступків і для більш важких злочинів, у яких бере участь суд присяжних. Спеціалізовані суди включають господарські суди та суди з трудових справ. Адвокатура у кримінальних справах відрізняється активною роллю прокурора (державного обвинувача), який бере участь у розслідуванні та представленні справ. Під час досудового розслідування адвокати часто безпосередньо спілкуються зі слідчим суддею. Важливо, що під час судових розглядів французькі адвокати користуються значним імунітетом за заяви, зроблені під час захисту своїх клієнтів. Це дозволяє забезпечити сильне, безперешкодне представництво в рамках етичних кордонів.

Гонорари адвокатів зазвичай узгоджуються між адвокатом і клієнтом, але повинні відповідати принципу розумності. У деяких випадках гонорари можуть залежати від інструкцій, встановлених Асоціацією адвокатів. І як зазначалось уже вище, у Франції юридична допомога доступна для всіх клієнтів, навіть тих, які не можуть дозволити собі представництво.

Адвокатура у Франції взаємодіє з іншими юридичними професіями, такими як нотаріуси, які ведуть операції з майном, засвідчують заповіти та сімейні угоди; юридичні радники, які надають юридичні консультації, але не представляють клієнтів у суді (хоча протягом останніх десятиліть ця різниця розмилася). У судах у справах про тяжкі злочини, які розглядають як професійні судді, так і присяжних засідателів, від адвокатів вимагається пристосовувати аргументи до змішаної аудиторії. Адвокати повинні дотримуватися суворих етичних кодексів, встановлених, наголошуючи на конфіденційності клієнта, незалежності та уникненні конфліктів.

Французькі юристи все частіше використовують медіацію та арбітраж, особливо в справах комерційного та сімейного права, оскільки суди заохочують АВС, щоб зменшити кількість справ. Адвокація часто передбачає розгляд ролі суддів у тлумаченні закону, оскільки французькі

суди, особливо адміністративні суди, можуть займати позицію новаторів у певних випадках.

У даному дослідженні варто для порівняння також звернути увагу на організацію адвокатської діяльності в країнах Східної Європи, зокрема, у Польщі. На відміну від Основного закону України, Конституція Республіки Польща не містить згадки про адвокатуру. Діяльність польської адвокатури регулюється Законом «Право про адвокатуру», прийнятим у 1922 році. Після вступу Польщі до Європейського Союзу до цього закону були внесені зміни, спрямовані на адаптацію до європейських стандартів. У Польщі історично склалася система, за якої правову допомогу надають дві окремі юридичні професії: адвокати та правові радники, кожна з яких має свою сферу діяльності. Окрім цих двох професій, юридичну допомогу в обмеженому обсязі можуть надавати особи з вищою юридичною освітою (як суб'єкти господарської діяльності), а також іноземні юристи.

Діяльність адвокатів і правових радників регулюється відповідними законами: Закон «Право про адвокатуру» від 26 травня 1982 року і Закон про правових радників від 6 липня 1982 року. Для отримання права на професійну діяльність адвоката або правового радника кандидат має відповідати кільком критеріям: мати бездоганну репутацію та підтвердити своєю попередньою поведінкою відповідальність і здатність виконувати професійні обов'язки, повністю володіти громадянськими правами, бути дієздатним, здобути вищу юридичну освіту в Польщі зі ступенем магістра або мати іноземний диплом, визнаний у Польщі. Також кандидат повинен пройти аплікацію (відповідно до професії адвоката чи правового радника) і скласти відповідний іспит [8].

Таким чином, в країнах Європи доступ до справедливого судочинства та захист прав громадян допомагають забезпечити як досконале законодавство, так і професійні стандарти, фахова освіта та підтримка професійних організацій. Все це суттєво впливає на підвищення якості правової допомоги в європейських країнах.

Загалом висока якість правової допомоги адвокатів у країнах Європи залежить від різно-

манітних факторів, у т. ч. законодавчої бази, професійних стандартів, освіти та підтримки професійних організацій. Ці елементи допомагають забезпечити доступ до справедливого судочинства та захист прав громадян. Принцип невтручання держави у діяльність адвокатів є одним із ключових принципів, що регулюють адвокатську діяльність у європейських країнах. Він забезпечує незалежність адвокатів у виконанні професійних обов'язків [9, с. 43].

Характеризуючи взаємовідносини держави та адвокатури в Україні, можна зазначити, що адвокатура має статус незалежного самоврядного правозахисного інституту, якому держава довіряє важливу роль у захисті прав і законних інтересів громадян, а також у забезпеченні суспільних інтересів. Незалежність адвокатури від держави повинна залишатися основоположним принципом її діяльності та необхідною умовою ефективного захисту прав людини.

В ідеалі держава і адвокатура повинні працювати як партнери, об'єднані спільною метою – забезпеченням дотримання прав і свобод громадян, що є однією з ключових функцій держави, закріпленою в ст. 3 Конституції України [10]. Проте аналізуючи сучасний стан адвокатського самоврядування в Україні, варто зауважити, що без дієвих запобіжників і контролю зі сторони громадськості, наслідком може бути породження нових корупційних ризиків та покривання адвокатською спільнотою неправомірних з точки зору спільних прав та інтересів, вчинків і поведінки, не надаючи їм публічної оцінки і не спонукаючи до виправлення (відповідає прислів'ю «ворон ворону око не виклює»). Проблема ефективності діяльності адвокатури, як правозахисного інституту і частини правової системи держави, може бути конкретизована як проблема виявлення оптимальних меж, які полягають між необхідністю забезпечити конституційно закріплений державно значущий характер діяльності адвокатури, з одного боку, і вимогою незалежності адвокатури від держави, з другого, що забезпечить дієвий захист прав громадян та юридичних осіб від адміністративного свавілля. Інститут вітчизняної адвокатури, яка переживає своє становлення як незалежного інституту громадянського

суспільства в умовах внутрішньої боротьби та протистояння.

Адаптація правових основ професійної діяльності адвокатів Англії, Німеччини, Франції та Польщі до українських умов вимагає суттєвого реформування національного законодавства. Цей процес має спиратися на вітчизняні наукові дослідження, спрямовані на визначення найкращих стандартів адвокатської діяльності, що забезпечать неупередженість і незалежність адвокатів у захисті прав, свобод і законних інтересів громадян.

Проаналізований досвід європейських країн спонукає нас до роздумів про можливі шляхи подальшого розвитку інституту адвокатури в Україні. В контексті проєкту Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства до 2029 року, що передбачає комплексне реформування управління адвокатурою згідно з європейськими стандартами, важливим є приведення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у відповідність до Конституції України та чинних європейських стандартів та чітке визначення правових інструментів забезпечення функціонування досконалої системи організації та управління адвокатурою, що відповідає цим стандартам та найкращим практикам.

Пріоритетним у цьому напрямку є забезпечення функціональної досконалості системи організації і управління адвокатурою, що відповідає європейським стандартам, прозорого порядку доступу до адвокатської діяльності, високого рівня дотримання етики та професійної поведінки адвокатів, високої ефективності механізмів захисту прав адвокатів та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності, своєчасного виконання обов'язку обрання членів Вищої ради правосуддя та Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів [11].

Без вагомих перетворень в національній адвокатурі верховенство права в нашій державі так і не буде досяжним. Варто також зауважити, що запозичення досвіду провідних країн щодо організації діяльності адвокатури не завжди має позитивні наслідки. Так, до прикладу, як зазначалось вище, для західних демократій цілком виправданим є існування однієї асоціації адво-

катів, членство в якій обов'язкове для всіх. Проте спроби запровадити таку модель в Україні мали свої негативні наслідки, пов'язані насамперед із просуванням інтересів впливових на той час в юридичних колах людей. Відповідно до закону про адвокатуру голова Ради адвокатів України (РАУ) є водночас головою Національної асоціації адвокатів України (НААУ). Це призвело до того, що ці дві інституції, а також Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури (ВКДКА) фактично об'єдналися, а всю владу з 2012 року сконцентровано у руках окремої групи осіб. Можна погодитись з думкою фахівців, що реформа адвокатури неможлива без надання адвокатам права вибору, членами якої асоціації вони можуть бути. Існування багатьох асоціацій забезпечить здорову конкуренцію між ними за кожного адвоката шляхом надання якісних послуг (стажування, актуальні навчальні курси), захисту їхніх професійних прав та інтересів [12].

Адвокатське середовище добре розуміє, що зміни потрібні, в першу чергу, саме в можливості доступу до адвокатської професії. виправити ситуацію, що склалася, може публічність, доступність і гласність. Найсприятливішою перспективою у цьому відношенні став би єдиний підхід до здобуття статусу адвоката, який зможе з'ясувати як професійну компетентність, так і добросовісність кандидатів. При цьому важливо також, щоб адвокатські іспити транслювалися онлайн.

Практика показує, що незалежні адвокати неодноразово піддавалися тиску зі сторони керівництва адвокатури через дисциплінарні провадження. Монополія на навчання та підвищення кваліфікації адвокатів у Вищій школі адвокатури також погано впливає на ефективність адвокатської діяльності. Формальним підходом до професійного зростання адвокатів, порушується один із міжнародних принципів діяльності адвокатів.

Висновки. В результаті порівняльно-правового аналізу було з'ясовано, що діяльність адвокатів у зарубіжних країнах регулюється різноманітними нормативно-правовими актами, які охоплюють конституційний та законодавчий рівні, підзаконні нормативні акти, а також су-

дові прецеденти. Це регулювання може мати як наднаціональний, так і національний характер. Сучасний етап розвитку суспільних відносин, що пов'язаний із розширенням видів судових спорів і інтеграцією міжнародних елементів у правову практику, ставить перед вітчизняним адвокатами високі вимоги щодо професійної підготовки та навичок. Українське суспільство має потребу у кваліфікованих спеціалістах, які здатні ефективно представляти інтереси клієнтів і надавати юридичний захист. Тому дослідження шляхів вдосконалення організаційно-правового регулювання професійної поведінки, етики адвокатської діяльності та відповідальності за порушення етичних норм є надзвичайно актуальними.

Формування професійного адвокатського корпусу, зміцнення і розширення професійної спільноти адвокатів в Україні, забезпечення незалежності професійного об'єднання адвокатів залежить від багатьох чинників, зокрема від забезпечення функціональної досконалості системи організації і управління адвокатурою, що відповідає європейським стандартам, прозорого порядку доступу до адвокатської діяльності, високого рівня дотримання етики та професійної поведінки адвокатів, високої ефективності механізмів захисту прав адвокатів та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності тощо.

Перебуваючи в епіцентрі реформ, Україна має визначити своє місце в європейському просторі. Особливу значущість має проблема гармонізації вітчизняного законодавства з міжнародними стандартами та узгодження системи правових норм України з країнами ЄС.

Україна, як і інші держави, має свої особливості в адвокатській діяльності, обумовлені національним законодавством, рівнем розвитку демократії, особливостями судової системи та органів державної влади. Для покращення перспектив розвитку інституту адвокатури в Україні важливо вивчати міжнародні документи та досвід інших країн. Нормативно-правове регулювання адвокатської професії в Україні повинно враховувати як національне законодавство, так і міжнародно-правові акти, що сприятиме гармонізації з європейським законодав-

ством і відкрис нові можливості для розвитку національної адвокатури.

Література

1. 94% респондентів вважають, що реформа адвокатури є необхідною і нагальною – опитування РПР. *Аналітичні матеріали*. URL: <https://dejure.foundation/94-respondentiv-vvzhayut-shho-reforma-advokatury-ye-neobhidnoyu-i-nagalnoyu-opytuvannya-rpr/>.

2. Корнелюк Ю. Здійснення окремих видів юридичної діяльності в умовах англо-американської правової сім'ї. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2020. Т. 7, № 2. С. 71-76. DOI: <http://doi.org/10.23939/law2020.26.071>.

3. Шапошнікова І. Як стати адвокатом в Англії? URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/iak-stati-advokatom-v-angliyi>.

4. Розвиток інституту адвокатури в Англії. URL: <http://mego.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%>.

5. Руденко М.В. Організаційні форми адвокатської діяльності у країнах Європи (Німеччина, Швеція, Австрія). *Форум права*. 2016. № 2. С. 168–174. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2016_2_27.pdf.

6. Святоцький О.Д. Адвокатура: історія і сучасність: монографія. Київ. Інтер Юрс, 1997. 320 с.

7. Бандурка С.С. Адвокатура в країнах Європейського Союзу та можливості використання її досвіду в Україні. Проблеми становлення правової демократичної держави. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 1 С. 3-10. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.1.1>.

8. Адвокатура Польщі. *Адвокатське право*. URL: <https://lawbook.online/page/advokatura/ist/ist-12--idz-ax233--nf-22.htm>.

9. Щепанюк Ю. Вплив європейських стандартів адвокатури на національне законодавство у сфері адвокатської діяльності. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. № 2. С. 41-45. DOI: <https://doi.org/10.35774/>.

10. Конституція України: Закон України від 28 чер. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%>

D0%B2%D1% 80#Text (дата звернення: 14.09.2024).

11. Стратегія розвитку системи правосуддя до 2029 року передбачає реформу адвокатури. *Судово-юридична газета*. 19 жовт. 2024 року. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/313270-strategiya-razvitiya-sistemy-pravosudiya-do-2029-goda-predusmatrivaet-reformu-advokatury>.

12. Донець А., Жернаков М., Костін І. Рибаниє з голови: що не так з українською адвокатурою і як це виправити. *Дзеркало тижня*. 2024. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/riba-hniye-z-holovi-shcho-ne-tak-z-ukrajinskoju-advokaturuju-i-jak-tse-vipraviti.html>.

References

1. 94% respondentiv vvzhaiut, shcho reforma advokatury ye neobkhidnoiu i nahalnoiu – opytuvannia RPR. *Analitychni materialy*. URL: <https://dejure.foundation/94-respondentiv-vvzhayut-shho-reforma-advokatury-ye-neobhidnoyu-i-nagalnoyu-opytuvannya-rpr/>.

2. Korneliuk Yu. Zdiisnennia okremykh vydiv yurydychnoi diialnosti v umovakh anhlo-amerykanskoj pravovoi simi. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. Serii: «Iurydychni nauky». 2020. Т. 7, № 2. S. 71-76. DOI: <http://doi.org/10.23939/law2020.26.071>.

3. Shaposhnikova I. Yak staty advokatom v Anhlii? URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/iak-stati-advokatom-v-angliyi>.

4. Rozvytok instytutu advokatury v Anhlii. URL: <http://mego.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%>.

5. Rudenko M.V. Orhanizatsiini formy advokatskoi diialnosti u krainakh Yevropy (Nimechchyna, Shvetsiia, Avstriia). *Forum prava*. 2016. № 2. S. 168–174. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2016_2_27.pdf.

6. Sviatotskyi O.D. Advokatura: istoriia i suchasnist: monohrafiia. Kyiv. Inter Yurs, 1997. 320 s.

7. Bandurka S.S. Advokatura v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu ta mozhlyvosti vykorystannia yii dosvidu v Ukraini. Problemy stanovlennia pravovoi demokratychnoi derzhavy. *Pivdennoukrainskyi pravnychi chasopys*. 2024. № 1. S. 3-10. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.1.1>.

8. Advokatura Polshchi. *Advokatske pravo*. URL: <https://lawbook.online/page/advokatura/ist/ist-12--idz-ax233--nf-22.htm>.

9. Shchepaniuk Yu. Vplyv yevropeiskykh standartiv advokatury na natsionalne zakonodavstvo u sferi advokatskoi diialnosti. *Aktualni problemy pravoznavstva*. 2024. № 2. S. 41-45. DOI: <https://doi.org/10.35774/>.

10. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukraini vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (data zvernennia: 14.09.2024).

11. Stratehiia rozvytku systemy pravosuddia do 2029 roku peredbachaie reformu advokatury. *Sudovo-yurydychna hazeta*. 19 zhovt. 2024 roku. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/313270-strategiya-razvitiya-sistemy-pravosudiya-do-2029-goda-predusmatryvaet-reformu-advokatury>.

12. Donets A. Zhernakov M. Kostin I. Ryba hnyie z holovy: shcho ne tak z ukrainskoiu advokaturou i yak tse vypravty. *Dzerkalo tyzhnia*. 2024. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/riba-hniye-z-holovi-shcho-ne-tak-z-ukrajinskoju-advokaturou-i-jak-tse-vipraviti.html>.

Victoria Cherevatiuk, Daryana Soroka

COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF ADVOCACY ACTIVITIES IN UKRAINE AND THE LEADING COUNTRIES OF EUROPE

State Non-Commercial Company «State University «Kyiv Aviation Institute»
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mails: vitacherev@ukr.net, 7367495@stud.nau.edu.ua

*The purpose of the research is a comparative analysis of the organizational and legal foundations of the functioning of the advocacy in the leading countries of Europe and in Ukraine in order to clarify the possibilities of implementing positive experience during the reform of the institute of the national advocacy. **Research methods:** to achieve the specified goal, general and special scientific (special) methods were used. The research uses a comparative legal method, which is rightly considered one of the most important scientific means of studying advocacy, especially in the context of studying and using European legal experience at the current stage of the reform of the advocacy. **Results:** the study of the advocacy in European countries made it possible to identify similarities and differences in the organization and functioning of the institute of the advocacy, as well as the influence of historical, social and legal factors on the formation of modern advocacy systems. In this context, special attention is paid to the analysis of such aspects as the structure of the advocacy, the requirements for the profession of a lawyer, the principles of the independence of the advocacy, as well as its role in protecting the rights of citizens. **Discussion:** the advocacy is one of the key institutions of the legal system, which ensures the protection of the rights and freedoms of citizens, promotes the implementation of justice and the rule of law. In Ukraine, the institute of advocacy has undergone a significant transformation, which is part of the general process of reforming the legal system. However, in order to fully understand the prospects for its development and increase its effectiveness, it is necessary to refer to a comparative legal analysis of advocacy in countries with developed legal systems, in particular in Great Britain, Germany, France and Poland. For Ukraine, which is in the process of European integration reforms, it is important to take into account the experience of lawyers in European countries and its possible implementation in the practice of law. Ukraine, like other states, has its own peculiarities in the practice of law, determined by national legislation, the level of development of democracy, the peculiarities of the judicial system and state authorities. To improve the prospects for the development of the institute of advocacy in Ukraine, it is important to study international documents and the experience of other countries.*

Key words: advocacy; lawyer; legal status of a lawyer; European countries; protection of human rights and freedoms; legal aid.

Стаття надійшла до редакції 05.12.2024